

Цетиње, 3. септембра

Са запада нам долазе врло узбудљиве вијести. Не зна се која је од које гора и која од које опаснија. Оне нам наглашују, да нијесу само недаће и немиле појаве на прагу, него и да врло лако може мир бити угрожен.

Колера се све више шири и све више махова узима. Ниче гдје се и не сије и гдје јој се нико не нада. Сад је тамо, а мало затим појави се на сасвијем другој страни. Она немило коси и од ње велика опасност пријети.

Упоредо с њоме шири се неприродно и скупоћа. Избија на све стране и доводи народ до силног узбуђења. На многим мјестима не могу да се савладају, него противу ње одлучно устају, не презајући чак ни од физичког разрачунавања. Због тога се и побуне све више шире.

Све то па је довољно да се народ узбуди, да га обузме страх и да с неповјерењем гледа око себе, страхујући за себе пред том грозном јавом.

Кад се к томе дода још и то, да се наговјештава да је у изгледу и рат и да може врло лако доћи, да велике државе своје међусобне спорове рјешавају оружаном руком, сасвијем је јасно што је завладало силно узбуђење.

Поводом сукоба, који је избио око Марока између Француске и Њемачке, завладала је озбиљна опасност, да овај спор не доведе до оружаног сукоба и не плане рат. Због тога је и на једној и на другој страни завладала ратоборност и вјеровање, да до рата може врло лако доћи. А то је оно што велико узбуђење изазива на све стране, те се свака и најмања појава са нарочитог становишта гледа, коментарише и тумачи.

Нарочито су живо коментарисање изазвали ратоборни говори, који су пали приликом смотре француске и њемачке флоте. Француски министар морине Делкасе глорификујући француску поморску силу, био је врло ратоборан. Исто тако је и при смотри њемачке војске и цар Вилхем био пун самопоуздања и ратоборности. Из тога се прозире, да су и с једне и друге стране циљали на рат и посредним путем, заокружили, и ако сасвијем јасно, једна другој давали на знање, да су готове и спремне за сваку евентуалност.

Сад пада и још једна алармантна вијест, која је изазвала силно узбуђење и велике коментаре на све стране.

Овијех дана била је у Бечу депутација лондонске општине салорд мером на челу. Она је тамо била дочекана врло сјајно и свечано проведена. Том приликом, захваљујући се на дочеку и отпоздрав-

љајући предсједника бечке општине, лорд мер је проговорио и о односима енглеско-аустриским и о свјетском миру, па је о томе доцније и пред новинарима опширније говорио. Он је рекао: „Међународни односи постали би увијек бољи, кад би се трговини и индустрији дала она улога, која им припада. Ми идемо за тим, да нам буде свако пријатељ. Тако зајемчени мир саставни је дио здраве међународне трговачке политике. Рат је највећа несрећа, нешто најстрашније, што могу замислити. Зато нам је највећи непријатељ онај, који иде за тим, да мир наруши“.

То су значајне ријечи. Нијесу то обичне фразе бачене у вјетар тек да се само нешто каже. Тежина њихова одмјерена је. Нијесу потекле тек од ма кога и буди коме. Њих је изрекао лондонски лорд мер, који је врло угледна личност у Енглеској. Кад он говори о политици и у самом Лондону, од значаја је и његове се ријечи озбиљно схватају. Али још већи значај имају кад се изговоре на страни. У овом специјалном случају ова његова изјава о рату у толико је више од значаја што је изговорена са нарочитом намјером. Изговорена је пред новинарима, који ће је на све стране свијета разнијети; изговорена је оваком свечаном приликом, у критичном времену кад су заплети између Њемачке и Француске на виду; изговорена је од стране француског савезника а у центру државе, која је савезник Њемачке.

Смјер је сасвијем провидан. Сасвијем непосредно и отворено лорд мер се деклерирао: Спор Француске и Њемачке повлачи и Енглеску као савезницу Француске. Повлачи је у толико више што се у томе спору ради о интересима Енглеске. Како Њемачка својим захтјевима иде за тим да наруши мир, то је она тај њен највећи непријатељ. Како уз Њемачку стоји Аустро Угарска, то јој се и упућује ова опомена.

Ако се ова изјава доведе у везу са изјавом, коју је прије мјесец и више дана изговорио енглески министар трговине Лојд Џорџ пред енглеским индустријалцима и трговцима о заштити њихове индустрије и трговине, која је угрожена агресивношћу Њемачке, за свакога ће бити јасно да се одиста циља на Њемачку, која је тај „највећи непријатељ, који хоће мир да наруши“.

Њемачка је својим уплитањем у мароканско питање безобзирно изазвала зашет и тиме покушала мир да наруши. Уплела се у послове туђе и на начин који се не може одобрити и који може лако мир да наруши. Под изговором да штити своје трговачке интересе у Мароку, она је изаслала тамо сво-

је ратне бродове. А то није био начин за заштиту њених трговачких интереса. Она је то могла учинити дипломатским путем, као што се то ради. Али њој није било толико до тих трговачких интереса, колико до тога што је хтјела да учини атак из користољубља, рачунајући да ће тиме заплашити друге. Да је одиста за тим ишла, испољило се у преговорима, које је почела да води са Француском, тражећи компенсације.

А када је Њемачка и ту наишла на отпор и кад јој се није дало да постигне шта хоће, она је онда стала да отеже преговоре и онемогућава споразум, тражећи оно што у напријед зна да неће добити како би забашурила цијелу ствар и загладила свој неуспјех одашиљањем ратних бродова у Мароко. Хоће дакле претјераним захтјевима и одуговлачењем преговора да забашури раније своје безобзирно држање и да пред свијетом покаже како није она устукнула него да је друге присилила на повлачење.

Та опасна игра, коју је сада Њемачка предузела за љубав свога уображеног престижа, развила се тако, да је постала врло опасна, а по њу саму може бити и кобна. Из ње се може врло лако изврћи рат и доћи до оружаног разрачунавања, од кога, као што се види и из говора лондонског лорд мера, Енглеска ни мало не преза, само кад је у питању њен трговачки и индустријски интерес.

Од туд је и значај ове изјаве лорд мерове и од туд се и може схватити што је завладало увјерење, да може врло лако доћи до рата, па и претјерани страх који је на све стране завладао, а нарочито у Њемачкој, гдје је на глас рата тако силно узбуђење, да се цијела Њемачка у великом страху налази и преза од њега.

Како се зна, да је између Енглеске и Њемачке још од раније велика нетрпељивост, то је ова изјава лондонског лорд мера изазвала силну буру и на њу се гледа као на врло значајну ствар, јер из тога назире, да је Енглеска ријешала, да према Њемачкој иступи у отворено непријатељство, које ће их довести до рата прије или после.

На југу је тутњило, а на западу сијева.

Цетиње, 3. септембра

Из Загребачке тврде, да је Никола па. Томашевић са својим банованцем завршио. Он се налази сада на одсуству, али се, веле, плавако пеће више враћати на дужност, пошто ће бити смијењен. Колико у томе има истине, не знамо, као што није познато, ако се већ глас о његовој пату обистини, да ће га замјенити, ма да је у опште сумњиво, да ће тако брзо до његова пада доћи.

Уијеравају, да се сабор Босне и Херцеговине неће састати у другој половини овог мјесца како се то раније планирало, него ће се састати у другој половини октобра. Ово продужење саставља сабора веле да је на молбу посланика.

Из Лондона долази вијест, да ће талијанска војска састављена од осам хиљада војника уз потпору талијанске флоте заузети ових дана Триполис. Међутим из Италије одричу сваку намјеру за окупацијом Триполиса, као што и из Цариграда пријете ратом.

Португалска република је призната. Аустро-угарски, њемачки и талијански посланици су о томе предали дефинитивно поту новој републиканској влади, изјављујући да се има сматрати да је нова република од великих сила дефинитивно призната. Ово признавање је изазвало велику радост међу републиканцима, јер се сад надају да ће брзо окончати монархистички покрет.

Велики маневри, који су се имали држати у Бугарској, одложени су. Како је њихово одлагање пало изнепадао, то је изазвало чуђење. Сад бугарски лист „Напријед“ јавља да је то морало бити тако. Бугарска је маневре одложила на жељу Турске, јер је она сперично захтијевала то како би јој Бугарска дала доказа о својој неправој држави.

Реконструкција кабинета

— Хоће ли бити промјена или реконструкција аустриског кабинета. —

Да аустриску владу очекује реконструкција, то се одавно зна. Чак шта више неки изгледају и на промјену министарства, када би барона Гауча замјенио садањи намјесник Чешке књаз Тун. Кад ће све те промјене бити, не зна се, али многи држе да су оне на прагу.

Тако је већ сада пошла вијест о реконструкцији кабинета. Она се доводи у везу са преговорима чешко-њемачким и с одлагањем пута барона Гауча. Као што се зна, барон Гауч е требало да у сриједу иде у Праг ради преговора, али је тај пут одложио за доцније.

Сад се вијест о реконструкцији кабинета демантује. Велл се:

Вијести, које су се досада проносиле, преурањене су. Истина, некоји „ресорти“ морају се попуниити, а сва је прилика да ће бити именована и два народносна министра, е да влада добије већину у парламенту, којом би могла протурати и војне и порезне реформе. Ну у првом реду ће зависити од преговора у Прагу, како и када ће се провести djelomična реконструкција кабинета и кад ће бити именовани народносни министри чешки и њемачки.

У политичким се круговима држи, да би још прије сазива могло доћи до промјена у министарству. Тако се говори, да би одсјечни предстојник Рослер имао наслједити Вајскирхнера у министарству трговине. Залески би и на даље остао галички министар, док за сада не мисли именовати југословенског министра. Од садашњих министара остали би и даље на свом мјесту министар просвјете гроф Стург, министар жељезница Маури, министар правде Хохенбургер док би остали министри били замјенјени другим особама.

Разумије се, да су и ово празна нагађања.

Турска пред заплетима

— Одцјепање Крита и Триполиса —

Стари се гријеси свете. Стварање рђавог преселана осваја. Једна погрешка повлачи другу.

Отоманска царевина дозволила је окупацију Босне и Херцеговине и Новопазарског Санџака. По том је шљедовала анексија Босне и Херцеговине. Анетит расте. Кад једноме може да прође без запреке да гута и прождири, зашто не би и другоме.

Зато се и отоманској царевини спрема удар за ударом.

Рђави су примјери заразни.

Кад се неком прође нешто олако, и други граби да се тим путем користи. Незајажљивост нема никад краја.

Тиме се само и може објаснити што је отоманска царевина постала предмет, који треба да послужи за незајажљивост других. На њу ки-

дишу на све стране и не даду јој мира све до год је не распарчају.

Да није дозволила окупацију Босне и Херцеговине, Источна Румелија би била још у њеним рукама, али кад је пустила и једно и друго на миру, природно је било што што је дошло и до одцепаљена и једне и друге покрајине. Али то није све. Сада се пошло даље.

Када је Бугарска могла несметано да присаједини себи Источну Румелију и Аустро-Угарска Босну и Херцеговину, зашто не би и Грчка могла приграбити Крит и Италија Триполис?

Истек рока мандата критском комесару Заимису Грчка је преко грчког становништва на Криту покушала да употреби у своју корист. Као што се зна, критског комесара именовале су силе заштитнице: Русија, Француска, Италија и Немачка, а на предлог грчког краља. Сад Грчка хоће да овом приликом дефинитивно приграби Крит.

Отоманска империја томе се захтеву одлучно противи. Насупрот тежњама Грчке, она излаже да Крит није ништа друго него обична провинција њена и према томе на Криту се морају суверена њена права да поштују. Како на основу тога отоманска империја не може да дозволи, да се и у будуће комесар Крита поставља без знања њеног, то тражи или да се он уопште укине или да се то постављење врши тако, да не вријеђа суверена права њена. Што је раније ишло на штету отоманске царевине било је отуда што су Крићани узурпирали право користећи се слабошћу старог режима, али сада се то не може дозволити. На тај начин хоће да поврати право на Крит, које је изгубила још прије дванаест година.

Зато су нови заплети око Крита у изгледу.

Исто тако и Италија је прегла да се користи међународним заплетима и да се дограби Триполис.

Још прије пет година Италија је успјела да несметано уђе у Триполис и да се тамо угњијезди. Велике силе су је оставиле на миру и она је по својој вољи у Триполису ширила свој утицај. Сад би хтјела, да га и коначно присаједини, користећи се заплетима око Марока.

Данас, кад се дефинитивно рјешава судбина Марока, Италија хоће да се користи том приликом, па

позивајући се на то, да мора учествовати својих интереса настојати, да исправи поремећај status-quo-a, који ће настати промјеном положаја Марока, тражи, да јој се не смета са стране великих сила, што ће предузети у Триполису мјере, које ће њене интересе заштитити. Какве ће мјере предузети, то се још не зна. Званични талијански кругови увјеравају, разумије се, да ће султанов суверенитет остати нетакнут, као што је био у Босни за тридесет година. Али то су само пусте ријечи. Угнијезди ли се Италија једаред тамо, неће је Турска више истиснути.

Одупирући се томе захтеву отоманска царевина се брани како је то очигледан атак на њу. Триполис је, брани се, саставни дио царевине и не може дозволити да се од њене провинције прави туђа, јер би то било насилна отимачина, коју ни у ком случају не може одобрити.

Али ово копрциње слабо ће користити отоманској империји, јер сви знаци говоре да неће имати снаге, да се овом захтеву одупру и тако су у изгледу нова распарчавања отоманског царства.

Поглед по свијету

Парламентарни положај у Угарској — Спор Аустро-Угарске — Велендајаци на Сењској Ријеци — Злоостављање резервиста.

Како кога дана у Угарској је све горе. Догорјело је до ноката. Чак се ради и на промјени кабинета. Око тога се већ Јустова странка почела да облизује, што се види из чланака што их пише гроф Баћани, у којима се отворено нуди Бечу за компромис, који би био склопљен по цијену пада Куенова.

Парламентарни положај једнако је непромијењен, али и све више отвара јаз непријатељства међу противничким странкама, нарочито пак од како је министар правде Секељ изрекао своје познате ријечи. Опозиционе странке намјеравају да опструкцију још у већој мјери наставе, па да владу и већину присиле на енергичне мјере. То се види из говора посланика Бакочија, који се јуно оборно на говор Секељије и замерио му што је био и сувише агресиван. Он је тада изјавио, да је опозиција показала вољу да озбиљан рад, а то се могло видјети у свим одборским сједницама. Против војних предлога бори се она потпуним правом и с највећом енергијом, јер се не може допустити, да се народ и земља оптерећују огромним теретима. Опозиција није само опструктирала, већ је против војних основа држала и мариторне говоре.

Опозиција се нада, да ће гроф Куен под притиском Тисине групе прекинути расправу о војним основама, па пред сабор донијети предлог о ревизији од-

носно поопштењу пословника. Такав је предлог у своје вријеме био изнио и гроф Тиса, па му је то скрхало врат. Учини ли то гроф Куен, онда ће се опозиција против поопштења пословника још оштрије борити, него ли у своје вријеме против Тисе. Одлагање сабора је према томе неизбежно.

Кажу, да ће спор између Аустро-Угарске бити изглађен. То ће се постићи попуштањем једне и друге стране.

Како из Будим Пеште јављају, између једног и другог министра-предсједника постигнут је споразум у питању увоза меса у толико, што се нашла нова база за преговоре, који ће почети у другој половини овог мјесеца. Како се чује, обје су се владе сложиле у том, да се допусти увоз меса из Србије. Како и уз коју царину, то ће се ипак имати да ријешити преговорима. Компензације за ово попуштање добиће Угарска у неким олакшицама, које ће учинити Аустро-Угарска њеном извозу. Надаље у том, што ће на пружити Јаблунов-Тешин бити изграђене и друге шине. Али за то се Угарска обвезује, да ће озбиљно приступити грађњи личке жељезнице.

Само из Биограда рђаво гуде. Они веле да су са садашњим трговинским уговором задовољни и да немају воље да га мијењају. Пристаће да се увоз меса повећа, али никако неће да пристају на ревизију трговинског уговора. Она је, кажу, измишља.

Тако ће и ту Аустро-Угарска морати поустити.

У Аустро-Угарској једнако ничу велендајаци.

Оне су за њу права епидемија. Сад никне овдје, сад тамо и никако им се не може сагледати крај.

Као што из Сењске Ријеке јављају, полиција сад води истрагу о демонстрацији, која се збила на неком талијанском броду, а која бијаше намерена против Ђесара Фрања Јосифа и престолонаследника надвојводе Фрања Фердинанда. У недељу пошлоси су чланови аутономашког савеза омладинца талијанског паробродом „Романа“ на излет у Равену.

Том приликом су подружљивим повицима жестоко вријеђали цара и краља Фрања Јосифа, надвојводу Фрања Фердинанда и читаву хапсбуршку династију, а осим тога клицали: живјела Савоја! Полиција је сазнала за ову увреду краља и чланова краљевске куће, па је смјеста повела најстрожију истрагу и неколико чланова друштва већ ставила у притвор.

Још једна интересантна ствар! Из Карловца јављају:

Око 300 припадника домобрана и доктара из Карловца 26. домобранске пешачке пуковније, који се 25. августа повратили у касарну из врло напорних вјежба одржаних у околини Петровог Села, а на крају око Топуског, нијесу пуштени својим кућама, већ су кажњени са више дана поопштењем затвора, јер нијесу благовремено стигли на вјежбу. Међу овим кажњеницима влада велико незадовољство и огорчење, јер су кажњени пуковничком заповедом, а да ни један од њих није био преслушан с којег је разлога закаснио. Ови људи

Сјутра ће Божић... Више неће моћи издржати... шапћући она за се. — Донијеће ми га пресвета дјева Марија... свети анђео хранитељ!... Исусе Христе, утјеши ме!...

Дотрча Кина и јави, да су се повратили и остали сеоски момци.

Стара Цена трља чело... њено се лице схрачило.

— Нећу, да ми увијек трчим, кад долазе остали... Хајде изађи брату у сусрет као и остале дјевојке... одговори она срдито.

— Мајко, и ја ћу ићи са сестром... вину Радучо.

И оба дјетета ударише снјежним путем, што води друму, те се сташе успињати уз брдо.

А стара Цена оста на баштенским вратима, да поздравља оне, што се повраћају кући.

Вихори с брегова хладан вјетар. Врхуници, понори, раници, све је бијело од снјега. Небо изгледа оловно. Црп гаврали продијећу улицом или кричу на пустим вршцима дрвећа.

Ту и тамо по друму, што води Икхима-перову клинцу, пању се групе дјевојака, жена и дјеча, која су изашла у сусрет поплаћеницама. Јер се војници још не престано повраћају, час појединци. — час у гомилама.

Кина и Радучо су прошли покрај прве групе, за тијем друге и треће... Они иду све даље и даље... Они желе, да буду најпрви, који ће Стојана угледати и поздравити.

већим су дијелом закаснили по један два дана ушледе разних оправданих запријека. Не допуштајући им да се оправдају, војничка их власт трпа ноћу у уске и нездраве просторије, а дану ушледебљава за радње. Све су то очени породина, које једва чекају своје хранитеље након дугих 35 дана војне вјежбе.

Пад грофа Куена

— Политична ситуација у Угарској —

Још једна сензација из Пеште!

Орган угарске народне странке „Alkotmany“, који има добрих веза са највишим круговима, пише да је сазнао из сасма поузданог извора, да је гроф Куен као угарски министар предсједник у Бечу напуштајући, и да ће остати на крмљу владе само тако дуго, док нађе zgodног свог наслједника.

Ова вијест „Alkotmany“ побудила је у читавој Угарској велику сензацију а на грофа Куена је дјеловала тако, да ће одмах поћи у Беч, гдје ће га Ђесар примити у посебну аудијенцију. Ова аудијенција је у вези са поменутом вијешћу.

С друге стране опет јавља, да ће Куен пасти тек онда, ако му не пође за руком компромис са опозицијом. Он би онда препоручио одлагање односно распуст сабора и ако му не би то дозволити, онда тек његов пад био би неизбежан.

Као што се види, обична пагањања и ништа више.

Устанак португалских монархиста

— Побуна монархиста у Португалу —

Из Португала непрекидно стижу вијести о ратоборном држању монархиста, који никако не могу да се помире са новим стањем и свима силама раде на контра револуцији како би републику оборили и опет завели краљевство.

Раније вијести о монархистичном покрету одавале су, да тај покрет није од великог значаја, јер је избијао парцијално. Али сада се јавља, да је избио свом жестином и да се без великих заплета не може окончати.

Монархистичке чете упале су у Португал са шпанске границе, добро су наоружане и продиру издржљиво, те је од њих настала велика опасност по нову републику.

Како монархисте располажу добро повученим средствима, то се њихов покрет све више шири кроз цијелу земљу и пријети озбиљна опасност да захвати и саму војску.

Излет Бокеља у Бар

Котор, 25. августа

Иницијативом г. г. др. Стевановића, прога Бубина и других остворила се замисао, да Бокељи из свих крајева кршне Боке учине излет у Бар и поздраве слободно црногорско море. Ова је замисао нашла одзива код свих Бокеља и тако у недељу 21. августа наша лађа „Дра-

вити. Она ће га смјеста у познати, и ако им вјетар наноси у лице и у очи снјег, која је спова почео да пада.

Пут се пење и ишчежава за тијем за узвишцином.

Више се ништа не види.

Кина и Радучо су се понели на врх, чисте их заноси горопадан вјетар.

На завијутку се показаше два снјежом засута војника...

Не!... није он!...

— Хе да!... Пде ли још војника с брда? пита Кина.

— Не знамо дјевојко!... На кога ви чекате?

— На нашег батку! одговара Радучо.

Уморни путници ишчежаше.

Кина непрестане гледа у даљину... Мрину се... она дршће и Радучо дршће, али брат ће доћи кући... Они ће га чекати, и наче ће се ражљутити или ће плакати, ако јој га не доведу собом.

Показаше се кола с два путника, који су се отрули великим, толим кокама. Када им се приближише кола, заустави Кина коње.

— Господо!... иде ли још војника преко брда?...

— Не знам, голубице!... одговара један путник, заврћући козлу крајну и гледајући с чуђењем дјевојку, што стоји пред њим, пожедрала од студени.

Кола откогураше даље.

Дјеца стоје као да су срасла са земљом.

ПОДЛИСТАК

ХОЋЕ ЛИ СЕ ВРАТИТИ?...

— Иван Вазов —

(Свршетак)

Повратио се Рангил Стојанов и Метар Денковијат, а и брића Стематови су исто тако дошли...

Цијена иде од једног до другог и пита... нико не зна ништа. До неког су изијесна времена виђали Стојана, па тада га изгубише с очју.

Пој је, као да јој прежире срце у грудима... она иде од колибе до колибе и тражи свог Стојана.

— Мајко!... ујакон се Димитрије повратио! више јој кћи Кина... Она је без даха дотрчала с баштенских врата.

Цена устаје и иде у сусрет Димитрију.

— Поздрављам Те, Димитрије! Гдје је остао Стојан?...

Но и Димитрије не зна.

— Можда су га послали до Видина... додаје Димитрије. Можда је ударио и другим путем... шапћуће збуњено војник.

— О Боже и Господо!... гдје је само заостао, добри младић, вели старица и уздише.

Опет излази из куће и иде Стојанкипој кући. Већ на баштенским вратима почиње јој срце да дршће.

— Сада ће ми назати Стојанка, да је добила поздрав од Стојанчета и да ће доћи кући, о празнику...

У најгору ће јој руку рећи коју добру. Али не, она ћути... Њене су очи црвене.

Читаво се село дигло на поге. Поздравља прву пуковницу, која се повраћа кући.

Насред улице, спрам Цељине куће уобичајни су у земљу танки, дугачки штапови, горе спојени, те изгледају као какав лук... с брегова су донесени мириси борови, а штапови омотани прубем. Са свијем је горе причвршћен из Базарчица нарочито донесена натпис: »Здраво, храбри ратници!« Све је окићено тробојним заставама отаџбине. И тако је подигнут саволук!

Појединачка војска дође и прође.

Можда ће он доћи послје њих, можда је одлучио да дође на празнично вече... Та за ништа у свијету, пеће он преко празника остати у туђини. А где, ако још неколико усамљених војника долази... вече још није пало... он ће доћи... Он зна добро, да га толико рањених срдаца ишчекује...

Тако мисли несрећна мајка.

Показаше се кола с два путника.

Наредног се дана упути Цена зором у прву. Фрнанк, који јој је Стојан послао, промијенила је, те купила воштаних свијећа и запалила их пред свим иконама на иконостасу.

Кући се повратила ведрог лица.

— Да, да... данас ће доћи сигурно...

на“ са излетницима на челу, коницх је била грађанска музика, пловила је као на крила кроз мирни Которски Залив.

Уз пут смо дотакли Рисан, гдје нам се придружила дивна кита Ришњана са својим начелником и протом Мицаром, затим Тивћани, Херцеговљани, Будвљани и Суто-морци. За све ово вријеме на лађи се орала пјесма и музика сваког мјесто поздрављала, али право весеље тек онда је настало кад смо од тврђаве Спича запловили у црногорско приморје. Испод красног дворца црногорског престолонашљедника Краљевића Данила музика је засвирила црногорску химну, а клицању: живио Краљ Никола! Краљевић Данило, Краљевина Црна Гора није било краја. У том заносу и неописаном весељу лађа се приближи обали, гдје нас дочекаше браћа Црногорци, те се братски насљубизмо, и сви скупа, марширајући, уз мелодиичне звуке музике и пјесме дођосмо пред обласну управу гдје музика понови црногорску химну.

Послије тога, пошли смо пред аустроугарски консулат, који је музика такође поздравила свирањем химне, гдје смо били почашћени цигаретима. Онда смо се поново састали са браћом Црногорцима, и кроз гостионе њихове каване размјестили се, а послје малог одмора излетници затраже да виде и стари Бар, као и тврђаву. Секретар обласне управе г. Јововић одмах је брзојавио у С. Бар, те су нам дошла сва кола и омнибуси, те смо се многи у њима смјестили, а неки и прешле упутили у С. Бар. Тврђава нам је била на расположењу, те су је излетници прегледали са великим дивљењем, као и Селим-Бегову кулу, о којој је пјесник раније проговорио. Уз пут нам је наш сапутник Рако М. Поповић у потанкостима испричао о освајењу Бара, о турској флоти, црногорским успјесима и њиховом херојском прегнућу, што је на слушаоце учинио ванредни утисак.

Послије повратка, г. Јововић позвао је све виђеније личности, и почастиио пивом, а тако и музику. Међу тим се и маса отменијех грађанства измијешала са излетницима, и свако се трудио, да што боље дочека своје госте, своју браћу Бокеле. Весеље је текло у најбољем реду и расположењу, и у таквом заносу нико није помисљао на полазак, док нас „Драва“ својим звиждањем није неколико пута на пут позвала, а међу тим и ноћ се примицала, и тако се сви скупа кренемо пут лађе.

Уз братски загрљај, са сузним очима морадосмо се растати са својом браћом. Клицању са лађе: живио Краљ Никола, и са копна: живио Бока и Бокела није било краја, све док се лађа није удаљила, а тек онда настао је поздрав марамама и у таквом заносу и са неком тугом изгуби нам се из вида Волујца и приморје црногорско.

Ми смо се у Котор вратили око поноћи, а сјутрадан свуда се говорило о трговању и дочеку, као и гостопримству. Сваки прича своје, а мене остало је и остаће за свагда у усменим дочек и предусретљивост Јововића, Непезића, а тако и г. генералног цр. консула П. Пламенца, који нам је у оскудици кола уступио његова коли, а о нашем сапутнику Поповићу, који је скоро полу Бокел, а који нам је за све вријеме био на рас-

положењу, показујући нам све знаменитости, које су у вези са овим историчним градом, немам довољно ријечи којима му се може захвалити. Ово је први бокешки излет, који је необични утисак учинио на сву Боку, и који ће можда скоро и услједити са другим излетницима. Дај Боже, да оваква слога и љубав и братски састанци буду чешићи и чвршћи.

Излетник.

Наши преко океана

— Шта можемо учинити нашим у Америци —

И из Црне Горе и из свију крајева Српства и Словенства налази се велики број исељеника у Америци. Они иду у далеки свијет на зараду како би себи и својима што више привредили.

Па и ако је тамо велики број наших људи, њима се код нас врло мала пажња обраћа, ма да је крајње вријеме, да нашој браћи у тим далеким крајевима обратимо општу пажњу.

Они су тамо остављени сами себи и како су невешти и невични приликама у којима се налазе, они често љуто страдају.

Као и за све остало, ми очекујемо да и ту буде посредовање наших држава, те од приватне иницијативе ни помена нема.

Али то не треба да буде тако. Ако нам добро и бољитак наше браће преко океана зблиља лежи на срцу, као што би и требало, морамо приватном иницијативом да се заузмемо за њих и да им што више користимо и својски помоћ.

О томе нам далматински посланик И. Ф. Лупис пружа лијеп примјер. Посланик Лупис је био дуже вријеме у Америци и врло добро познаје тамошње прилике. Он је, да би помогао тамошњем нашем свијету, упутио на развишање како влади, тако и далматинском земаљском одбору, посланицима, новинама, учитељима, свештеницима, омладини и стручњацима ове редове о исељеницима:

Емиграција је код хрватскога народа тако опсежна, да је она по себи једно велико народно питање.

Погледајмо приближне бројке.

У Северној Америци има око 450-500.000 Хрвата. Они тамо имају: преко 500 (пет стотина) разноврстних понавјише добротворних организација, са двије јаке заједнице, те причувам од скоро милијун круна.

Имају око 10-15 новина. У Јужној Америци има око 100.000 Хрвата са једно 30 организација и двије новине, те безброј посједника, рудовлатника, трговаца и бродовласника. Северна и Јужна Америка шаље годишње кући у разне наше крајеве око 80.000.000 круна.

По разним новчаним заводима у Бавонији, Далмацији и Босни бити ће преко 10.000.000 круна.

У којем опсегу послује исељеничка индустрија, доказом вам је, што су разни „банкири“, шифкарташи и т. д. про-невјерили у задњих десет година око 5.000.000 круна исељеничког новца. Који капитал!

Оваким предметом нико се код нас стручно и озбиљно не бави!

— Да... да!... одговара биједна дјевојка и више не схваћа ништа...

— Он није код нас...

— Хе... вратите се у село... овдје ћете се смрзнути... довикује им други.

Официри ободом коње и одјаше журно за својом четом.

Кина стаде да плаче, а и Радуљко засузи за њом. Руке и ноге су им одрениле од студени, а лица помозрала.

Цво се друж, све до села потпуно неспазно. Они, што су били изашли у сусрет дошљацима, повратили су се кућама, јер се вече приближало, а вјетар бивао све леденији. У даљини се видјело, како је коњаништво ишчезнуло, тек је вјетар све до дјене допио њихову ведр у пјесму.

Тада одлучише Кина и Радуљко, да се поврате кући.

Насга ноћ...

Окрутнуле су руке заукли дубоко у руке и поплаи сецајући, мислећи на мајку, која сада чека на вратима од баште...

Уз брдо се успеше нова кола с три коња.

— Господине... иду ли још војници?...

Кола брзо прогутнуше покрај њих, у тми-ни се више није могло ништа ни чути, ни видјети...

А сипјет је бријао грозно... као да је одговарао дјци. Долазио је са запада, с бојног поља... оданде, гдје је у виноградима крај Црнога засео данас и Стојанов гроб....

У Америку и другдје по свијету — залази безброј хрватских новина и на томе хрватских књига.

Из Америке годишње долази за разне родољубне институције годишње око 10 хиљада круна, а за мјесне религиозне и добротворне сврхе пет пута толико.

Кроз Нев-Јорку хрватски емигранти пролазе дневно на десетке, кадгод на стотине од куће или пут куће.

Који је ту промет с отпремањем!

Вас овај огромни промет емиграције и имиграције људи и новца тече без реда без система, без контроле, без нашег не само учела у њем него и без нашег занимања за — њ!

То је грјех на народном животу који граничи — злочином.

Послије десетогодишњег оклијевања наших новчаних завода, „Хрват. пољо-дјелска банка“ напoкoн је отворила своју пословницу у Њу-Јорку. То је добро па и ако доста касно, боље и касно него никад.

Али исељеничко поље тако је велико, да је то само једна карика у дугом ланцу рада, да искористимо исељивање, најпрво у прилог самога исељеника, а онда целокупног народа.

Износећи ове мисли посланика Луписа нама је топла жеља да се и код нас већа пажња обрати исељеницима како би се и код нас једном почело озбиљније радити на овој ствари.

Музичко удружење у Бару

— Још један успјех на боље —

Бар, 30. августа

Као што је већ познато, основано је у Бару музичко удружење, а ових је дана исто примило наручене инструменте (на броју 18). Чланови извршиоци почели су марљиво учити, па је нада да ће ово музичко удружење, вриједним заузимањем покретача, материјалном припомоћу пријатеља исте установе и устрашношћу и пожртвовањем тих младих музиканата свој задатак врло добро извршити.

Стварање оваквих лијепих установа је сасвим нужно и од велике вриједности за културни наш напредак.

Имао сам прилику дознати, да се друштво брине и за набаву униформе, те да је и ту сврху изабрало соколско одијело, што доводи до закључка, да се у Бару руководе мишљу, како би се у своје вријеме створио *Соколски одјек*.

Међу шеницом налази се и кукоља и тако исто ове корисне установе имају у народу својих непријатеља, па није чудо што ови неће да их материјално потпомажу, али жалосно је што они својим омаловажавањем истијех установа иду тако странпутице, да одвраћају и оне пријатеље који су одлучили жртвовати свој прилог.

Барска омладина нека не клоне духом, већ свјесна свог тешког задатка, нека само ваза са искреном вољом поради да се до жељеног циља што прије дође, а узградимо ли сви, сложено и искрено у договору, одбацујући од себе са прези-ром све личне и намјерне запријеке, ми ћемо успјети, и наш ће рад бити ко-ристан и плононосан. А сви они који и у будуће буду кочили точак напретка, нека знају да према њима нећемо имати обзира и да ћемо се путем јавности с њима разрачунати.

Пјевачко друштво „Братимство“

— Крсно име друштва и парастоси —

Бар, 23. августа

На дан 15. августа тек. год. овдашње Пјевачко Друштво „Братимство“ славило је своје крсно име, као дан јубилеја 50-годишње Владе Његова Величанства Краља, за чију успомену је и основано. Иза благодарена, коме је друштво корпоративно присуствовало, пошло се у друштвену салу, гдје је поп Вукотић извршио сјечење крсног колача и благословио трнезу, иза чега је потпредсед-ник госп. Марко Ђурашковић у кратко изговорио неколико ријечи, износећи значај овог историског дана, нашто су се присутни одазвали са трокатним ускли-ком, да живе Њихова Величанства Краљ и Краљица.

Друштву је такођер са неколико нај-љепших ријечи пожелио сваку срећу и напредак госп. ком. Јов. Платинац, в. д. команданта примичко-прим. бригаде, а тако и подигао врло лијепу здравицу госп. Нико Дебела, председник општине.

Закусци је присуствовало са малим изузетком цијело чиновништво и грађан-ство Бара, а игранка и пјевање трајало је до пола ноћи.

Дана 21. августа одржан је у право-славној цркви, а 22. истог мј. у католи-чкој цркви парастос умрлим члановима друштва, којима су такођер присуствовали чланови корпоративно и многобројно грађанство.

Заслужује да се помене, да је друштво било лијепо декорисало салу и изванре-

дну лијепу закуску приредило, на чему му се има захвалити.

Надајући се, да ће ово друштво и у будуће трудити се, да напредује и одржава лијеп глас као и досада, ми му желимо сваку срећу.

Кратке вијести

Аустриски војни министар. Из Беча јављају, да је аустриски ћесар примио министра војног барона Шенајха и ува-жио му оставку.

Краљ Петар у Будим Пешти. „Vossische Zeitung“ јавља, да ће Краљ Петар од Србије посјетити концем овог мјесеца аустриског ћесара у Будим Пешти.

Министар Сасонов на одсуству. Из Петрограда јављају, да руски министар спољних послова Сасонов неће одступи-ти, него му је продужено одсуство ради болести до идуге године.

Земаљски сабори у Аустрији. Доњо-аустриски и чешки земаљски сабор са-звани су за 7. ов. мј., а тиролски и фо-рарбершки за 12. ов. мј.

Конгрес за свјетски мир. Из Рима јављају, да конгрес за свјетски мир није одложен, како су то неки листови јави-ли. Он ће се састати у Риму 12. ов. м. и трајаће до 20. ов. м.

Конгрес банкарских чиновника. У Милану је отворен први конгрес банкар-ских чиновника, на коме има и Срба. Конгрес је отворио бив. мин. Луцати.

Изгорјело позориште. У кинемато-графском позоришту у Синаји букнуо је пожар ушљед кратког споја у елек-тричном своду. Позориште је уништено. Људских жртава нема. Краљ Карол по-сматрао је с прозора свог дворца пожар, те послао у помоћ дворске ватрогасце.

Чешко-њемачки спор. Чешки парла-ментарни клуб вијећао је о новим пре-говорима између Чеха и Нијемаца и о својој тактици у царевинском вијећу. Че-шки аграрци наглашују, да се Нијемцима не смију дати никакве концесије, које би тангирале јединство земље.

Руски велики маневари. Поводом довршених великих војних вјежба, упра-вио је руски цар Никола великом кнезу Николи Николајевићу писмо, у којем му захваљује на заузимању за војску и кон-статује напредак руске војске на свим линијама.

Окупација Триполиса. Силну је узбу-ђеност изазвала у Цариграду вијест из Рима, да Италија намјерава запосести Триполис. То би довело до нових ме-ђународних комуникација а можда и до рата између Италије и Турске.

Обустаљене вјежбе. Ради колере су обустаљене турске велике војне вјежбе, те неће бити резерва бити позвана.

Дневник

Пут Краља Господара. Као што смо с приватне стране обавијеш-тени, Њ. В. Краљ Господар се налази на свом јахту „Румији“ у шетњи по Јадранском Мору. Краљ Господар је у четвртак напустио Трст и по подне је био у Задру, гдје се дуже вријеме задржао. Од јуче се Краљ Господар налази на морској пучини, приближујући се Црној Гори.

Отпутовали на Тополицу. Јуче по подне Њихова Краљ. Вис. Кра-љевић Нашљедник и Књагиња На-шљедница отпутовали су својим аутомобилом на Тополицу, гдје ће се задржати краће вријеме.

Кренуо из Беча. Њ. Кр. В. Књаз Петар кренуо се из Беча и његов се повратак очекује данас.

Вратио се. Г. Стеван Ђурчић, директор „Биоградских Новина“, послје шеснајесто-дневног боравка у унутрашњости, вратио се на Це-тиње. За ово вријеме г. Ђурчић је обишао Ријеку, Подгорицу, Спуж, Данилов Град, Лијеву Ријеку и Колашин. У исто вријеме г. Ђур-чић је обишао и Зету и Бјелопав-лиће. До повратка у Биоград г. Ђурчић ће се на Цетињу задржа-ти још који дан.

Смрт велике добротворке. Од српског друштва у Сарајеву „Про-свјете“ јуче смо добили телеграм, да је велика српска добротворка Мис Ирби умрла прекјуче око по-ноћи. Спровод ће јој бити у не-

дјељу. Смрћу њеном српски народ у Босни и Херцеговини губи велику пријатељицу и добротворку своју, која је за наш тамошњи свијет учинила много. Свијетао јој помен!

Столипин рањен. Из Кијева је дошла вијест, да је над руским предсједником министарства Столипином извршен атентат. Њега су ранили између чинова за вријеме представе у позоришту. Рана је опасна, али се држи да ће је пребољети. Атентатор је пуцао из револвера и ухваћен је. Како се сад у Кијеву бави царско-руски двор поводом откривања споменика Цару Александру II, то се држи да је атентат политичког значаја.

Вјенчање. Г. Душан, син нашег пријатеља г. Љубомира Бојовића, власника „Вечерњих Новости“, вјенчаће се сјутра прије подне у биоградској саборној цркви са г-ђицом Маром, ћерком г. Стевана Фотића, професора. Наше усрдно честитање родитељима и младенцима.

Нема колере! Пошто је испитивањем утврђено, да у нашој земљи нема колере, то је главни руковац свега рада око сузбијања колере г. д-р Рудолф Стризавер, бактеоролог из Беча са лаборантом г. Лампауером отпутовао за Беч.

Наши виногради. Као што нас из унутрашњости извјештавају, силне жеге и суша проузроковале су, да је берба винограда доста слаба, ма да ће ове године вино бити, и ако мање, доброг квалитета. Ову неродицу многи произвођачи мисле да искористе тиме што су подigli ове године врло велику цијену вина тако, да се у Црмници барело вина продаје осамдесет перпера! Како по ту цијену неће нико набавити вино, то су купци принуђени да набављају са стране, а особито из Италије, гдје је овогодишња берба винограда била одлична и цијена вина јевтина. На тај начин произвођачи наши биће јако оштећени, ако још за време на не спусте цијене и не омогуће купцима набавку у земљи. Ми ово истичемо нарочито у интересу произвођача, који могу врло лако својим спекулисањем насјестити и љуто страдати, јер им вино може врло лако остати непродано. Нарочито се не треба да заваривају прошлом годином, када је берба била свуда слаба, што сада није случај, јер, као што рекосмо, сада је берба у Италији била врло повољна и вино јевтино.

Женска Банка у Биограду. Неколико богатијих биоградских госпођа посе се мишљу, да још ове године оснују и Биограду Женску Банку. Сада се већ израђују правила за ову банку и живо се агитује. У Женској Банци чиновници би биле саме женске и од ње само би жене добијале зајам. Бачка би се основала са главницом од 500.000 дин. Оваке женске банке, у којима жене добијају поред новаца и савјета, постоје у Њемачкој и раде са великим успјехом. Питање је само, да ли ће министарство привреде одобрити оснивање женске банке у Биограду.

Путници. Нема дана да у нашу земљу не стигне по која партија страних путника, који и ове године у великом броју посјеђују Црну Гору. Тако је јављено, да кроз кратко вријеме стиже велики број Енглеза, који путују до Котора засебним бродом Кукова предузећа. Исто тако долази и једна група Француза.

Канцелариско вријеме. Од 1. ов. м. рад у свима државним надле-

штвима почео је по подне у 2 сата и трајаће до 5.

Захвалност. Подгоричко пјесачко друштво „Бранко“ најтоплије се захваљује г. Милошу Марковићу, предсједнику обласног суда у Никшићу, који је, у име породице, написао за добротвора овога друштва свога оца пок. попа Радована. Нека је покојнику вјечан помен, а породици искрена благодарност од стране друштва.

Пажња родитељима. Један сиромашни богослов четврте године ставља на знање грађанству вароши Цетиња, да ће поучавати дјецу у основном образовању од првог до четвртог разреда. Како је био учитељ четири године, то даје гаранцију да може спремати свакоме дијете по наставном плану за полагање испита. Обавијештења даје уредништво.

Вријеме. Преко дана је још једнако топло вријеме са јаким сунцем, док су ноћи знатно захладиле тако, да се већ мора топлије одијело употребљивати. Данас се јако наоблачило и у изгледу је добра киша.

Разне вијести

1. југословенски састанак за оперативну медицину. Како смо већ јавили, у Биограду, у просторијама друштва „Црвеног Крста“, одржаваће се дне 5. 6. и 7. септембра ове године први југословенски састанак за оперативну медицину. Југословенски лекарски одбори имаће заједничку сједницу 5. септембра у 8 сати прије подне — а иза тога ће бити састанци, на којима ће се читати реферати. До сада се јавило у свему 78 референата. Сваки реферат не смије бити дуљи него толико, да његово читање траје 15 минута, док је за дискусију одређено 5 минута. На састанак може доћи сваки лекар, ако положи члански улог од 20 круна. Сви реферати биће оштампани у посебну књигу, те ће сваки члан конгреса добити по један примјерак књиге. Сједнице ће се држати у 9 сати ујутро и у 4 сата после подне. Од 78 споменутих реферата спада 12 на хрватске лекаре, 25 на бугарске, 3 на словеначке, а остало на српске лекаре.

Препливао канал „Ла Манш“. Свјетли покушај, да преплива канал „Ла Манш“, што је до сада успио само капетан Веб у години 1878., пошло је напошљетку за руком, послје дугих узалудних тежина, другом једном пливачу, Французу Биргесу. Он је додуше доцније стигао од Веба за читава два сахата, али Биргес намјерава да канал још једном преплива и да однесе побједу над Вебом. Биргес је почео своје пливање у сриједу у 10 сахата и 50 минута у Доверу. Изашао је на суво у четвртак у 10 сахата и 30 минута код Рта Гривнеца. Препливао је дакле канал за 23 сахата и 40 минута, док је Веб за 21 сахат и 45 минута. Супротно Вебевом пливању Биргес је пливао до 2 сахата по подне у сјевероисточном працу, за тим је ишао на југ до 7 сахата и 30 минута увече, послје чега опет до 2 сахата и 30 минута изјутра тјерао је на сјевер, а остатак пута је окончао у јужном правцу Биргес се борио с великим тешкоћама, јер је цуних дванаест сахата био увијен у густу маглу. У Доверу, откако је био отпливао, није се знало ништа о њему, докле сјутрадан у подне није стигла вијест о његовој побједи. Биргес добија златан бокал од 6000 перпера. Биргес је Француз и заступао је Француску 1900. године на олимпијским играма. Први узалудни покушај, да преплива Ла Манш предузимао је 7. септембра 1904. године.

Манастири у Србији. Неколико народних посланика у Србији спремили су да још ове јесени поднесу Народној Скупштини предлог закона о српским манастирима и њиховим имањима. По томе предлогу уредиће се сасвим нов начин експлоатације манастирских имања, која су до сада представљала само један мргав капитал. Поред тога број калуђера ће се смањити и означити се тачно колико у коме манастиру може живјети калуђера. Одредиће се тачно каква морална својства морају имати калуђери и какве дужности имају да врше. Одузеће им се свака парохиска служба и биће упућени на рад само у манастирима и на манастирским имањима. Али најглавнија ће одредба

бити, да сваки манастир, који има имање, мора имати и школованог економа, а уз то мора школовати бар по једног питомца у којој нашој пољопривредној школи. Рачуна се, да ће се на тај начин и углед и утицај и вриједност манастира знатно ојачати и да ће они постати економно-културни расадници, као што су некад били вјерски и просвјетни.

Реформе у судовима. У министарству правде у Србији ради се пројекат закона о устројству нижих и виших судова. Главна новина коју тај предлог доноси јесте то, што се извјесна ситна дјела која су до сада суђена у колегијуму и морала прећи кроз све судске инстанције бити пренијета само у надлежност једног судије или ће за њих бити укинута суђење у вишим судовима. Те ће нове одредбе важити на првом мјесту за иступе и горосјече. Сем овога у нови закон о устројству судова ући ће и неке измјене с погледом на донијети закон о среским судовима.

Општи брзомјер. Проф. Н. Врсаловић у Биограду успио је да пронађе један апарат, за који се са пунијем правом може рећи, да је општи брзомјер. Тај свој проналазак, који је патентирао у свима европским државама, изложио је г. Врсаловић приликом свесловенске повинарске изложбе. Проналазак има велике практичне вриједности, нарочито у премјеравањима топографским и катастарским. Помоћу г. Врсаловићева брзомјера могу се премјеравати видне парцеле, међе и цијела околина од пет километара. О своме брзомјеру издао је проналазач и нарочиту књижицу, у којој су израчунати сви потребни коефицијанти са 3 и 4 децимала. Њих, са подацима који се синструментом налазе, има око 22.000 и поређани су у пет таблица. Употребом ових таблица ријешена се добијају тако рећи аутоматски — простим множењем коефицијената са базом или самих коефицијената међу собом. Има доста случајева, да се ријешена могу добити и на памет.

Наука и проналасци

И опет Марс. Ове јесени доћи ће Марс опет у велику близину земљи, на име биће од ње удаљен само 83 и по минута километра. Испитивачи планета марљиво се спремају са својим телескопима на нову битку са јужном полукулом Марсовом. Испитивачима су већ од давна паде у очи неке тамне мрље и знаци, који су сваког часа другачије обојени. Те су мрље час зелене као море, час модро-зелене, на нидиго. Држи се да се онајкаш подишња времена по овим мрљама у предјеће свијетло-зелене, у лето тамне, а у јесен више жућкасте, а то су исте промене као и на нашем билу. Ниле искључено, да то исто на својим телескопима онајкаш и становници Марса код нас.

Ово мишљење поткрепљује још и та чињеница, да су те мрље у тропској зони Марса много зеленије, но на већој даљини од екватора. Слично као што се распростиру пустаре код нас око полутара, тако се распростиру и код Марса, па се на њиним крајевима још најбоље распознаје вегетација. Но даље је једно питање, да ли Марсова атмосфера допушта у опште хипотезу биљног свијета. Да Марс има своју атмосферу, о томе нема сумње; али је вјероватно и то, да је она знатно рјеђа но ниже земље, и тиме опда мора знатно другачији бити цио биљни свијет по на земљи. Но из тога не излази, да икакав свијет не постоји, осим ако нема других препријека. За вегетацију је први услов водена пара, а атмосфере има мало на Марсу. С тога та-

мо морају бити много оштрије разлике између дневне и ноћне, зимне и лјетње температуре, но на нашој земљи. То и назива још веће сумње, да ли се те тамне мрље требају сматрати или као шуме или као стене.

Од кад се носи црнина. Данас је обичај у цијелој Европи, да се носи црнина за покојницима милим и драгим. Али није увијек тако било. Овај знак жалости видео се први пут у Чешкој 1563., кад је умрла краљица Ана (жена Фердинанда I). Због својих врлина била је љубљена и поштована у народу, те се цијела Чешка у црно завилла. Од тада је и постао обичај. Али владалачке породице обично су у знак жалости узимале своје породичне боје. Француски краљеви носили су у знак жалости бијеле хаљине. Енглески двор жали у хаљинама загасито-црвеним. У Турској се жали у бјеличастој боји. У Мисири у отворено-жутој, а Сарацени отворено црвеном. Само папе не жале никаквом бојом.

ОГЛАСИ

НА ЗНАЊЕ

Ко унапријед пошаље 20 перпера, добиће књига франко од поштарине у вриједности 32 перпера, што чини 70% чисте зараде.

Наше су књиге већином такве садржине, као и оне, које је за народно просвјетивање препоручило Високо Кр. Министарство Просвјете и Црквенијех Послова, својим расписом од 15. јула 1908. године број 2062. Моле се господа купци, а нарочито одбори за народно просвјетивање, да се користе овим јединственим попустом.

С поштовањем

Петар М. Калуђеровић

бивши повлашћени књијар

Р. 77. Бр. 21. 1—5.

ПОТПИСАТОЈ КЊИЖАРИ

ЧАСТ ЈЕ ИЗВИЈЕСТИТИ

Све школске одборе и г.г. учитеље, да се је за наступајућу школску годину снадбјела са свим потребним *уџбеницима* и *другим ђачким потребама*.

Све поруџбине обавља брзо и у реду.

КЊИЖАРА

Ш. Г. ЛАКОВИЋА

у Никшићу.

Р. 41. Бр. 20. 3,6

НА ЗНАЊЕ

школским одборима и управама осн. школа

У КЊИЖАРИ

Мартиновића и Иванишевића

НА ЦЕТИЊУ

Могу се уз најповољније услове добити:

1) *сви уџбеници* (државни и страних издања) *препоручени* и *одобрени* од *Кр. Министарства Просвјете за основе школе*;

2) *све књиге* за *ђачке* и *народне књијнице*;

3) *сва учила* за *основне школе* (мале, глобуси, рачуналке, геомтр. тијела и др.)

4) *све школске и канцеларијске потребе*. Свој каталог и др. обавијештења на захтјев свакоме шаље.

Н. Б. Нетачни су дакле, сви они огласи појединих књијара о њиховом искључивом праву набавке и продаје извјесних уџбеника, јер то право припада свима књијарама подједнако (акт Мин. Просвјете од 13. августа о. г., број 2655).

Р. 109. број 18, 4,4